

*Керпащенко Ю. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

КОМП'ЮТЕРНИЙ ІНТЕРЖАРГОН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Друга половина ХХ – поч. ХХІ ст. характеризується глобалізацією міжнародних зв'язків та розширенням мовних контактів, які відбуваються не лише безпосередньо між носіями різних мов, але й через засоби масової інформації та всесвітню мережу Інтернет.

Сучасний стан розвитку комп'ютерної науки і техніки активізував багато мовних процесів і, насамперед, торкнувся лексичної системи, призвів до створення спеціальної термінологічної системи. У роботах, присвячених вивченню неофіційних одиниць спеціальної субмови, такі мовні знаки називають професіоналізмами (П. І. Косовський, М. К. Гарбовський). Професіоналізми визначені як одиниці мови, що “виникають і функціонують у розмовному мовленні спеціалістів на професійні теми в умовах неофіційного спілкування” [2, 19]. У цьому визначенні професіоналізми протиставлені термінам за ознакою офіційності / неофіційності.

Швидка поява та зникнення лексичних одиниць (ЛО) на позначення нових предметів та явищ спричинено сучасними умовами, темпами розвитку інформаційних і комп'ютерних технологій. Онлайнове спілкування в мережі сприяє постійному створенню і активному функціонуванню ЛО з конотативним значенням. Необхідність збільшити кількість інформації, що передається в одній одиниці часу, бажання наблизити спілкування до природних умов провокує використання різних знакових засобів: смайлики передають “живі” емоції, акроніми “стискають” текст. Багато термінів, які раніше були відомі тільки вузькокваліфікованим спеціалістам, відтепер стають актуальними для широкого кола користувачів комп'ютерів. Тому, окрім самої комп'ютерної терміносистеми, існує також специфічна комп'ютерна субмова.

Комп'ютерний інтержаргон (далі КІ), який динамічно розвивається, знаходиться у центрі уваги лінгвістів, однак його частіше відносять до молодіжного жаргону [3; 9]. Так, до однієї з тематичних груп молодіжного жаргону Г. В. Дружин відносить лексику на позначення комп'ютерної та аудіо-відеотехніки [4]. На нашу думку, своєрідність, обсяг та масовість поняття КІ, розростання вікової межі його носіїв заслуговують на окреме дослідження цього явища. Специфіка умов функціонування лексики КІ та стрімкість розвитку цієї мовної підсистеми визначає своєрідність всіх її рівнів – від графічного та орфографічного до синтаксичного і пунктуаційного.

Проблема соціолектів не є новою у лінгвістиці, їй присвячені праці В. М. Жирмунського, Д. С. Лихачова, В. Д. Бондалетова, Р. О. Будагова, Є. Поливанова, О. С. Ахманової та багатьох інших. На сучасному етапі соціальні діалекти української мови досліджують Л. Ставицька, О. Тараненко, Н. Шовгун, Т. Ілик та ін. Слов'янське мовознавство приділяє велику увагу вивченню комунікативних, прагматичних і функціональних особливостей мережі Інтернет, про що свідчать праці М. Б. Бергельсона, О. Є. Войскунського, О. М. Галичкіної, О. І. Горошко, Л. Юванова, П. Є. Кондрашова, Ф. О. Смирнова. У роботах відзначені деякі окремі особливості комп'ютерного жаргону, які відрізняють його від інших численних різновидів жаргону: ця субмова є надзвичайно відкритою і не прагне бути замкненою чи протиставляти себе суспільству, відокремлюватися від нього, як характерно, наприклад, для молодіжного

жаргону.

На сучасному етапі міжнаціональний інтерес у науці становлять проблеми впливу комп'ютерних та інформаційних технологій на мови (Н. Г. Асмус, Ю. Д. Бабаєва, Л. М. Бабанін, О. П. Белінська, А. Є. Жичкіна, М. Кастельс, Х. Кларк, Д. Крістал, І. Дісон, А. Воод та ін.).

Проблеми функціонування мови в Інтернеті, взаємодії норми й узусу, взаємовпливу усної і письмової мови і виникнення нової, мережевої, форми мови розглядаються у працях, присвячених вивченню взаємодії російської мови і Інтернету (Л. Ю. Іванов, П. В. Ліхолітов, О.Й. Шейгал, С. А. Недобух, Г. М. Трохимова). Так, вивчаючи російськомовний комп'ютерний соціолект, О. Б. Русакова [11] акцентує увагу на існуванні у віртуальному просторі особливого типу сучасного соціуму, який функціонує за особливими законами. У цього “кібернароду” навіть є свій власний “кіберговір”: російську мову, що існує у мережі, називають Ругліш (за аналогією з Weblish). Варто зауважити, що навіть в англomовному суспільстві, де немає ситуації запозичення комп'ютерної лексики, вченими виявлено необхідність вивчення нового явища у мові – сленгу Вебліш, який активно поширюється серед користувачів Інтернету та охоплює все ширші кола масової аудиторії. Однак проблемним залишається питання визначення поняття “інтержаргон”, сфери функціонування КІ в умовах глобалізації.

Отож, *мета статті* полягає у висвітленні різних підходів до тлумачення поняття комп'ютерного інтержаргону, визначенні специфіки сфери функціонування комп'ютерного інтержаргону в умовах глобалізації.

Завдання:

- уточнити поняття комп'ютерного інтержаргону;
- розглянути специфіку сфери функціонування комп'ютерного інтержаргону в умовах глобалізації.

Існують суперечливі думки щодо сфер функціонування КІ. У науковій літературі як універсальний термін для найменування усіх професійних, соціальних, вікових субмов прийнято вживати “жаргон” (Л. І. Рахманова, В. М. Суздальцева). Утім, чимало термінів вживаються синонімічно: “арго, арготизм”, “жаргон, жаргонізм”, “інтержаргон”, “жаргонізована лексика”, “сленг, сленгізм”, “знижена розмовна лексика”, “стилістично знижена лексика” тощо.

Досліджуючи зазначений шар мови, вчені зауважують, що терміни перетинаються, розкривають одне і те саме поняття з різних поглядів, включають один одного, іноді метонімічно і метафорично переносяться один на інший” [6; 14]. Розмежовуючи поняття “арго” і “жаргон”, А. Р. Семів погоджується з авторами енциклопедичного словника у визначенні: “жаргон (франц. *jargon*) – різновид мови, що використовується переважно в усному спілкуванні окремою, відносно стійкою соціальною групою, яка об'єднує людей за ознакою професії (жаргон програмістів), місця в суспільстві (жаргон російського дворянства ХІХ ст.), зацікавлень (жаргон філателістів) або віку (молодіжний жаргон). Від загальнонародної мови жаргон відрізняється специфічною лексикою і фразеологією та особливим використанням словотвірних засобів” [16; 12].

Основою появи жаргонізмів у певному середовищі, на думку Т. Ілика, є бажання носіїв мови бути дотепними, вразити співрозмовників свіжістю, яскравістю і точністю висловлювання, виділитися за допомогою мови, а також самоствердитися, прагнення показати свою зневагу або байдужість до предмета розмови, пом'якшити або, навпаки, посилити враження від висловлювання [7].

Українські мовознавці визначають жаргон як соціальний діалект. Так, автор

словникової статті в енциклопедії “Українська мова” також визначає жаргон як соціальний діалект, що “відрізняється від загальноновживаної мови використанням специфічної експресивно забарвленої лексики, синонімічної до загального вжитку, фразеології, іноді й особливостями вимови” [15]. “Словник української мови” подає таке тлумачення цього слова: жаргон – це “мова якоїсь соціальної чи професійної групи, що відрізняється від загальнонародної наявністю специфічних слів і виразів, властивих цій групі. Умовна, штучна говірка, зрозуміла лише в певному середовищі; аргі” [13; 2; 8].

Визначаючи міжжаргонні, або *інтержаргонні* слова, які трапляються не менше ніж у двох професійних сферах жаргонізованої мови, використовують термін “інтержаргон” [9, 495]. Інтержаргон – це один із соціальних варіантів мови, який об’єднує в собі частину слів кожного жаргону. Ці лексеми вживаються в різних жаргонах і є зрозумілими їхнім носіям. На думку Т. Ілика, у наш час інтержаргон – це найбільша і найпотужніша група лексики в межах соціальних варіантів мови. Переважно спільні слова побутують у молодіжних жаргонах (студентів, школярів, хіпі), які активно взаємодіють між собою, здатні швидко засвоювати нові значення. Більшою сталістю характеризуються жаргони людей старшого віку. Жаргонізми переходять до інтержаргону лише в тому випадку, коли носії інших жаргонів стикаються з тією самою реалією і “визнають” лексему на її позначення прийнятною, вдалою [7; 5].

Жаргонні слова, входять до загальноновживаної мови, втрачають свою яскраво виражену соціальну забарвленість та “таємність”; вони часто переосмислюються і утворюють так званий інтержаргон, який веде до зближення різних соціальних різновидів мови.

Можна зробити висновок, що, поповнюючи свій лексичний запас з різних жаргонів, інтержаргони нерідко використовують також лексику професійних груп. Так, наприклад, *інсталити* (англ. install) окрім значення ‘установлювати програмне забезпечення’, що взято зі спеціального словника програмістів, нерідко вживається відносно побутової техніки, ремонтних робіт, а також у повсякденну спілкуванні молоді.

Якщо взяти до уваги, що майже кожна людина являє собою носія декількох лексичних систем, які належать до різних соціальних груп, то можна виявити наступну тенденцію: межі між соціальними варіантами мови стають все більш складними для визначення. Показовою у цьому розумінні є мова програмістів і комп’ютерників. Кожному кваліфікованому спеціалісту безумовно знайомі певні професіоналізми, що належать до його спеціальності (*графічний файл з розширенням .bmp або .wav*). Разом з тим програмістам відомі відповідні ЛО комп’ютерного жаргону (*беемпешика, вавка*).

Стилістично знижена лексика вживається в газетних та журнальних текстах, що зумовлено різними екстралінгвальними факторами (зняття цензури, протест проти “заштампованості” мови), зміна мовних смаків убік спрощення, лібералізації. Використання КІ трапляється у виданнях, орієнтованих на широкий загал, масового читача. Так, наприклад, офіційне суспільно-громадське видання інформує читача: “перший по-справжньому *спамовий* досвід можна приписати якомусь Дейву Родесу, який в 1986 році розсилав безліч повідомлень з рекламою нової фінансової піраміди. Заголовок електронного послання свідчив: “Зароби купу грошей”. Незабаром листи настільки приїлися підписникам Usenet, що вони почали порівнювати їх з рекламаними в *скетчі* консервами” / Газета по-українськи (23.07.2008).

Сленгізми, вжиті на сторінках неспеціалізованих видань, не супроводжуються поясненнями, що свідчить про їхнє засвоєння носіями мови. Вони приваблюють читачів

тим, що мають експресивне забарвлення, сприяють комунікативному розкріпаченню.

Розглянемо, наприклад, фразу, взяту з усного мовлення: “Дай мені лінки! Де ти це бачив? Я дивився у “макроекономіці” Панчишина¹, але там немає відповіді до цього питання!” Контекст вказує, що мова йде про літературу економічного профілю і розмову ведуть не програмісти, у мовленні яких *лінк* (англ. link) – *зв'язок між двома документами, функціональний елемент сторінки, при натисканні на який можна перейти на інший сайт чи іншу сторінку сайту*. Отже, *лінк* може вживатися у значенні “*посилання*” (адреса, книга, будь-яке інше посилання на інформацію), тим самим виходячи за межі вузькопрофесійної мови комп'ютерників і функціонуючи як ЛО комп'ютерного інтержаргону.

Висновки. Можна зробити висновок, що обсяг поняття комп'ютерного інтержаргону змінюється відповідно до сучасних умов, розширює сферу свого функціонування під впливом глобалізаційних процесів у суспільстві. Вартими уваги дослідників є сучасні тенденції до інтернаціоналізації комп'ютерної лексики. Цьому процесу сприяє особлива роль англійської мови як глобальної, провідні позиції США у галузі комп'ютерних технологій, а також функціонування Інтернету як особливого засобу здійснення міжмовних контактів.

Л і т е р а т у р а :

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : Перун, 2007. – 1736 с.
2. Гарбовский Н. К. Сопоставительная лингвистика профессиональной лексики / Гарбовский Н. К. – М. : Изд-во Московского университета, 1988. – 144 с.
3. Гордиенко В. А. О некоторых особенностях компьютерного жаргона (на материале просторечия города Киева) / В. А. Гордиенко // В. И. Даль и современные филологические исследования. Сб. науч. работ. – К., 2002. – С. 121–123.
4. Дружин Г. В. Сучасні лексичні запозичення: прагматика, семантика, соціолінгвістика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 “Російська мова” / Г. В. Дружин. – Д., 2006. – 19 с.
5. Елистратов В. С. Русское аргю в языке, обществе и культуре / В. С. Елистратов // Русский язык за рубежом. – 1995. – № 1. – С. 82–89.
6. Лик Т. Інтержаргон як елемент жаргонної системи української мови / Т. Лик // Лінгвістичні студії. – Донецьк, 2004. – Вип. 12. – С. 196–199.
7. Лик Т. Соціальні варіанти мови та їх термінологічне окреслення / Т. Лик // Мовознавчі дослідження. Зб. наук. праць. – Донецьк, 2000. – С. 67–73.
8. Новий тлумачний словник української мови : [у 3 т.]. / [уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко] – К. : Аконті, 2007 – Т. 1 : А–К. – 926 с.
9. Общее языкознание: Формы существования, функции, история языка / под ред. Б. А. Серебренникова. – М. : Наука, 1970. – 599 с.
10. Пиркало С. Злізь з мого пісюка, або що таке? // Література Плюс. – 1999. – № 11–12 (16–17) // www.aup.iatp.org.ua/litplus/lit16-17.php
11. Русаков Е. Б. Русский компьютерный социолект: формирование и функционирование: автореф. дисс. на соискание научн. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 “Русский язык” / Е. Б. Русакова. – Калининград, 2007. – 24 с.
12. Семів А. Р. Структурні та семантико-стилістичні особливості лексики аргю у сучасній французькій мові (на матеріалі мови преси) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.05 “Романські мови” / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2001. – 19 с.
13. Словник української мови: В 11-ти т. / Ред. кол. І. К. Білодід та ін. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
14. Ставицька Л. Сучасний український інтержаргон: проблеми й аспекти вивчення // Мовознавство. Доповіді та повідомлення IV Міжнародного конгресу україністів. – К., 2002. – С. 213–216.
15. Українська мова: Енциклопедія. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во “Українська енциклопедія” ім.

¹ Панчишин С. Макроекономіка / Степан Панчишин. — К. : Либідь, 2005. — 615 с. (наводимо ймовірне джерело, не маючи змоги уточнити про яку саме книгу йшлося).

- М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
16. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / [глав. ред. В. Н. Ярцева]. – 2-ое изд. – М. : Большая Рос. энциклопедия, 1998. – 685 с.

Лелека Т. О.
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

ІНШОМОВНІ НАЗВИ СУЧАСНИХ ПРОФЕСІЙ ЯК ПРОЯВ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЛЕКСИЧНОГО СКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВ

Проблема використання іншомовних слів у мові, а також можливість їх заміни власними назвами є однією з головних у суспільстві, де відбуваються соціально-економічні перетворення. Процеси глобалізації не могли не відобразитись на зміні лексичного складу української та російської мов, тому що з'явилися нові форми професійних відносин між людьми.

Актуальність даної проблеми визначається наявністю великої кількості нових, незвичних для українських та російських громадян професій, які пропонує ринок вакансій.

Аналіз останніх досліджень показав, що в українській і російській мовах відбуваються процеси інтернаціоналізації лексичного складу завдяки використанню англіцизмів, про що свідчать праці багатьох лінгвістів (І. В. Кононенко, Т. І. Панько, О. П. Семотюк, О. Сліпушко, Л. П. Кислюк, О. А. Стишов, М. І. Голянич, Е. Ф. Володарська, А. К. Казкенова, Л. П. Крисін, О. П. Сологуб, О. Б. Шахрай, А. І. Дьяков та ін.).

Метою даного дослідження є проблеми, пов'язані з причинами виникнення такої великої кількості англійських запозичень, які називають професії в українській та російській мовах, а також можливість їх заміни власними назвами з урахуванням відповідності семантичних ознак.

– розтлумачити значення англіцизмів, які є назвами сучасних професій, *Завдання даної роботи* і порівняти їх з українськими та російськими еквівалентами. Для цього використовуються сучасні українські і російські словники іншомовних слів, а також словники сучасних професій.

Серед причин появи іншомовних назв у сфері професійної діяльності можна виокремити три основні: необхідність називання нових понять, орієнтація на західні моделі, вплив глобалізаційних процесів, які відбуваються в усьому світі і ведуть до появи великої кількості назв, що мають бути вживаними у декількох мовах, тобто ми говоримо про розвиток процесу інтернаціоналізації лексичного складу.

За останніми даними, ринок вакансій пропонує дуже велику кількість професій, пов'язаних із різними економічними сферами, де вони позначають нові явища, які можна поділити на декілька груп: торгівля: укр. *сейлзмен*, рос. *сейлзмен* (людина, яка пропонує товари продавцям у торговельних місцях), укр. *дистриб'ютор*, рос. *дистриб'ютор/дистрибутор* (особа, яка займається розміщенням товарів на ринку, купівля і продаж певних товарів у межах певної території), укр. *ріелтор*, рос. *риэлтор* (спеціаліст з продажу нерухомості), укр. *мерчендайзер*, рос. *мерчендайзер* (торговий